

ZWARTE WOENSDAG

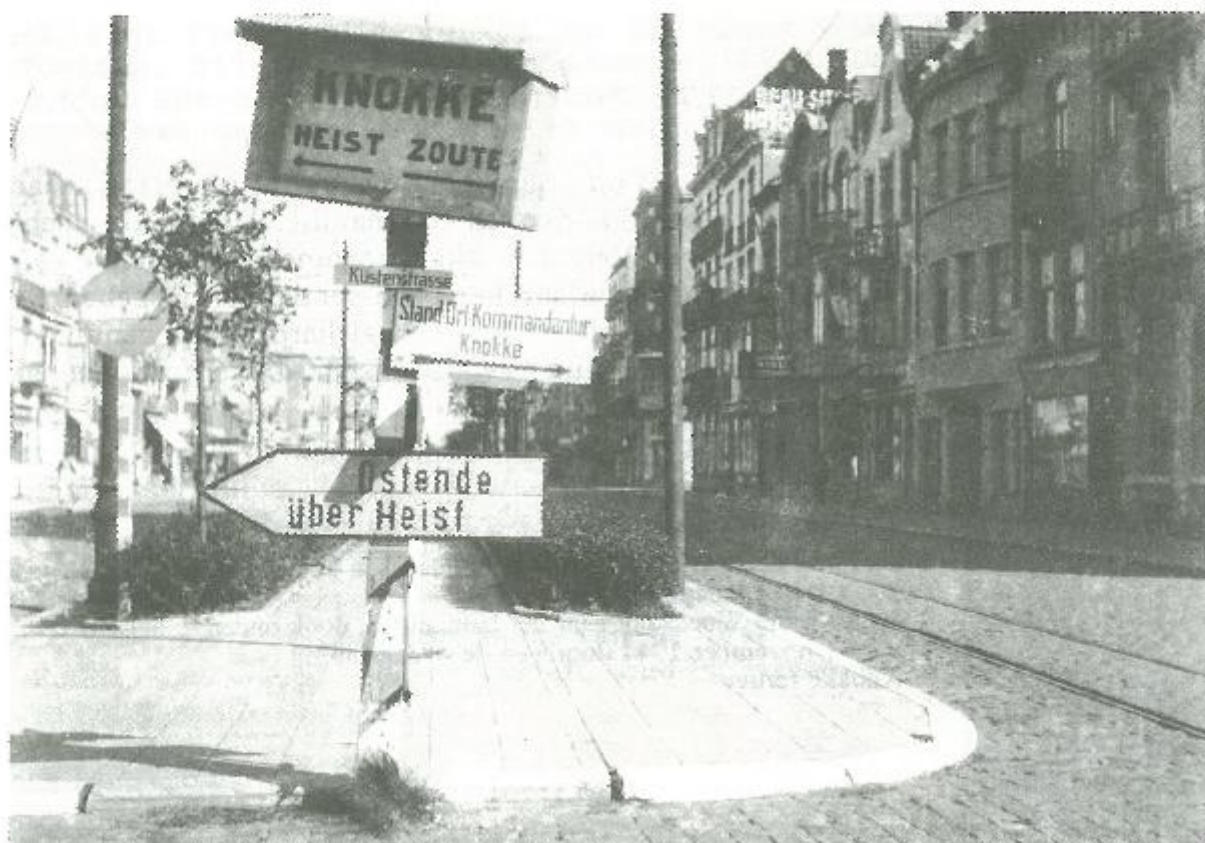
De invasie der Geallieerden kwam op 6 juni 1944, precies op de plaats waar de Duitsers het gros van hun troepen hadden, in Normandië. Tijdens de nacht van 5 op 6 juni was te Knokke het Verzet in aktie gekomen : saboteren van kommunikatielijnen door kommando's. Maar het beslissende oorlogsgebeuren speelde zich nog ver van hier af. De Duitsers kregen het hard op de zenuwen. Met hun kliekje aanhangers haalden ze hun "zwarte lijsten" boven met namen van prominenten, "verdachten", politieke voormannen en "Anglofielen". Zo kwam 7 juni die als Zwarte Woensdag onthouden is.

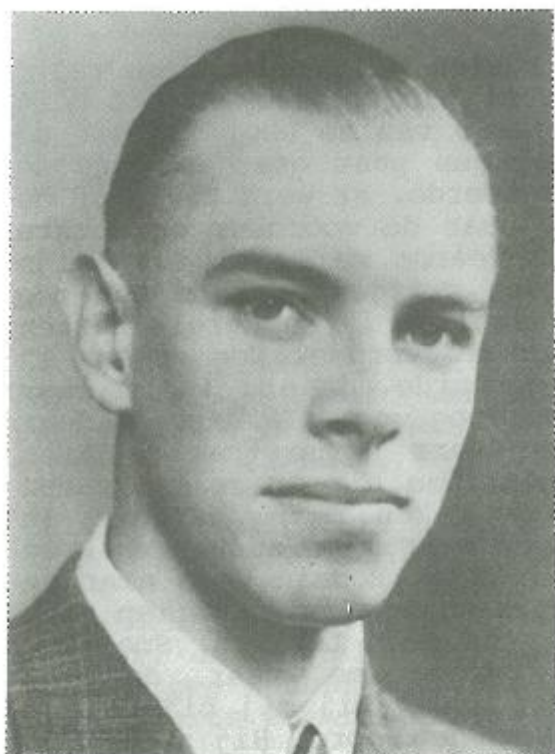
Willy Peperstaete (1927), zoon van Romain van de Bécé Friand (Lippenslaan-Blancgarinstraat) trok na Zwarte Woensdag naar het binnenland, dook onder, was op 1 november 1944 doorheen de overstroming te Knokke terug

Willy Peperstraete, die er toen 16 was, tekende zijn herinnering op :

- 's Anderendaags na de invasie haalde mijn vader zijn radio terug boven van onder de kolen. Waar hij die verstopt had sedert het bezit verboden werd, voor het nieuws van de BBC. Nu kwam de radio in een houten kist, met enkel een paar gaatjes voor de regeling. Even proberen of alles marcheerde. Er werd hevig op de achterdeur geklopt. Paniek. Ik liep naar de voordeur en merkte door de ruit een paar Gestapo's. Ik keerde me om en riep mijn vader : Gestapo ! Om de radio te doen zwijgen, ook om hem nog toe te laten te vluchten. Zonder haast liet ik de kerels buiten verstaan dat de sleutels moesten gehaald worden. Nog snelde ik naar boven, waar moeder vroeg wat gebeurde. "Niets !" Om haar niet te doen schrikken. Kon mijn vader nog weg ? Ik ging de deur openen. De Gestapo's vroegen naar Herr Peperstraete. Even aarzelde ik om te antwoorden, maar dan was hij er zelfs reeds. Het bevel kwam dat hij zich moest klaar maken om mee te gaan. Ik snelde weg, op de fiets naar de school waar mijn zuster was. Ze kwam dadelijk mee voor het afscheid. Vader Romain werd naar de Lippenslaan geleid naar een auto met aanhangwagen. Ik liep mee. Zag er reeds enkele bekenden : vader en zoon Leconte, Smelten, Maertens. Een van de Gestapo's vroeg me naar de von Bünnenstrasse. Als ik niet antwoorde, greep hij mij bij de arm en schreeuwde "Wie alt sind Sie ?" Geen antwoord. Hij neep "Und wie lange wohnen Sie in Knokke ?" Niets. Razend werd hij en duwde me in de kleine Adlerauto : "Schwein !" De andere Gestapo's waren er terug en ik werd uit de wagen gegooid, neer op het voetpad.

Duitse richtingswijzers bij kruispunt Lippenslaan-Elizabethlaan

Jules Stroobandt (1924-1945)
student recht universiteit Gent,
zoon van notaris Stroobandt.
Overleden in Dora-kamp op 28 april

Joseph Lebrun (1879-1945)
oudstrijder, verminkte 14-18.
In concentratiekamp Buchenwald
bezweken op 9 februari 1945

Er waren meer bedreigden. Willy greep vlug zijn fiets om André Desmidt te verwittigen in de Van Bunnanlaan. Op die dag werd precies het huwelijk ingezegend van Victor Stockx-Demey. Mevr. Desmidt kwam juist uit de H. Hartkerk en ze vernam de verwickelingen. André was in zijn werkplaats ter St-Jorisstraat. Er dan maar heen. Zo ontsnapte de zoon van de burgemeester aan de arrestatie, vlug weg naar het binnenland. Voor zijn vader verliep het niet zo.

Lazarie Heyneman (1885-1973) stamde uit een oude Knokse familie bij de molen van Van Damme en de Graaf Jansdijk (nu Pierslaan-Boudewijnlaan), huwde in 1906 Frans Desmidt

Frans Desmidt was door een oorlogsburgemeester vervangen. Zijn echtgenote Lazarie Heyneman zei ons wat op die 7 juni gebeurde :

- De Gestapo ging over tot aanhoudingen, elf namen op de lijst. Willy Peperstraete is ons komen verwittigen, maar Frans

Frans Desmidt (1882-1944)
oudstrijder 14-18, burgemeester,
kamerlid, aannemer bouwwerker.
Bezweken Bad Gandersheim
op 25 november 1944

Marcel Van den Broucke (1888-1945)
directeur Bank van Brussel, schepen.
Slachtoffer nazi-koncentratiekamp
Buchenwald 3 maart 1945

was niet thuis. Hij werkte op de grond waar de aardappelen groeiden, bij de hof van politieagent Amys. Daar hadden ze een post om met Engeland in verbinding te komen. Iemand ging Frans zeggen wat gebeurde. Hij zakte later toch af, onbewust van het dreigende gevaar. Hij wou niet dat de Gestapo zich op zijn familieleden zou wreken en meldde zich aan. Ik ben meegegaan, we hebben afscheid genomen. Ik heb Frans nimmer meer teruggezien.

DE HOPELOZE TOCHT

Ze waren met elf om door de Gestapo weggevoerd te worden : Etienne Van Isacker, mobilisatieoverste van het Rode Kruis; Romain Peperstraete, oorlogsvrijwilliger uit de eerste oorlog en houder van Vuurkruis, meester-pasteibakker; Julius Stroobandt, student in de rechten aan de Gentse universiteit en pas 20 jaar; Robert Hombrecht, gepensioneerd kapitein van de rijkswacht, oorlogsvrijwilliger 14-18; Joseph Lebrun, gepensioneerd kolonel van de rijkswacht, oorlogsverminkte 14-18; Leon Maertens, apoteker en van de Amitiés Françaises; Oscar Leconte en zoon, van de Brazila-koffiebranderij; Raymond Smelten, geneesheer; Frans Desmidt, oud-burgemeester. Later ook Marcel Vanden Broucke, oud-schepen.

Raymond Smelten
(1903)
geneesheer, vertrok in de
jaren '80 naar Brussel,
woont in 1994 te
Ganshoren

Leon Maertens
(1885-1976)
apoteker ter
Albertplein-Zout

Hen wachtte een lijdenstocht in het onbekende. Raymond Smelten schreef in zijn dagboek :

- De burgemeester en schepen waren er nog niet bij toen we met zeven weggevoerd werden naar de gevangenis te Brugge. Wel een drietal weken later bij het overbrengen naar Gent om er opgesloten te worden. Tot 7 augustus. Dan ging het met honderden landgenoten meer naar Antwerpen, om in een goederenwagon gestopt te worden, eindstation Buchenwald, bij Weimar in Thüringen, het Deutsche Reich. Het was 10 augustus : in het concentratiekamp. Beide Lecontes werden met anderen naar kommando's verdergebracht, o.a. naar Dora. Ikzelf bleef in Buchenwald tot oktober, om dan als Häftling Artz in een kamp van de Junkers-vliegtuigen te belanden. Van de Knokkenaars op de hopeloze tocht na de Zwarte Woensdag zijn er maar vier teruggekomen.

Kwamen niet terug : Robert Hombrecht, Joseph Lebrun, Julius Stroobandt, Marcel Vanden Broucke, Etienne Van Isacker, Frans Desmidt, Romain Peperstraete.

De vier die de wegvoering
naar Duitsland overleefden,
v.l.n.r.

Raymond Smelten
Oscar Leconte
Leon Maertens
Zoon Leconte

Na 6 juni en de eerste verwoede veldslagen in Normandië rukten de Geallieerden verder. Drie maanden later waren ze reeds wijd over Frankrijk en kwamen België bevrijden. De Canadezen rukten op langs de kust, door Oostende, Blankenberge, maar raakten met september 1944 niet voorbij Zeebrugge naar de Scheldemonding. Toch bereikten ze Brugge, stopten aan het Leopoldkanaal.

Met vlammenwerpers werd de vijand over het Leopoldkanaal bestookt
(Canadese foto oktober 1944)

VERZET DOOR GEHEIM LEGER

Te Knokke was de afdeling van het Geheim Leger (A.S.) actief met Kommandant Cremers. Op 1 september 1944 werd in het dagboek genoteerd dat de "insluiting" in feite een aanvang genomen had. Op 29 augustus was reeds alarm gegeven. De Duitsers hadden bij hun terugtocht verschillende stellingen opgeblazen. Daarbij het steunpunt station.

We kunnen terloops noteren dat het Geheim Leger reeds vanaf de herfst 1940 in ons land officieren van het actief- en reserveleger groepeerde, zo manschappen van het versnipperde Belgisch Leger. Maar de eigenlijke militaire organisatie kwam pas een jaar later. Meer verzetsbewegingen : de Belgische militaire Weerstandsbeweging, het Bevrijdingsleger, het Partisanen Leger dat de Patriottische Militie werd en het Onafhankelijkheidsfront vormde. Er kwamen nog meer afzonderlijke groepjes. Te Knokke waren vooral het Geheim Leger en het Onafhankelijkheidsfront actief.

Op 3 september was de 11e Pantserdivisie, onder bevel nog de 8e, in het zicht van Antwerpen en op maandag 4 september konden zij de haven, met steun van het Verzet, onbeschadigd bezetten. De Duitsers die van Knokke Breskens bereikt hadden, zagen de terugtocht afgesneden en kwamen op hun stappen terug. De Geallieerden waren vanuit Zeebrugge niet gevolgd als de Duitse terugtocht in paniek verliep.

Roger Van Geeteruyen
(1895-1963)
was pensionhouder
ter Driehoeksplein

Roger Van Geeteruyen speelde een bijzondere rol tijdens deze fase. Hij vertelde ons :

- Op deze zondag 3 september leken de doortrekkende Duitse legerresten nog enkel troepen in ontbinding. Ze wisten niet waarheen en doolden rond. Ze konden uren lang op gang blijven en dan terugkomen als de doorgangswegen onveilig bleken te zijn. Alle voertuigen waren hen goed : vrachtwagens, stootkarren, fietsen zonder banden, tot kinderwagens toe. Ze schenen als opgejaagd door een nachtmerrie. 's Anderendaags deden de geruchten de ronde dat de Geallieerden zich tussen Dudzele en Westkapelle bevonden. Ieder ogenblik werden ze te Knokke verwacht. De vlaggen werden reeds te voorschijn gehaald. Maar daar waren nog steeds de Duitsers, velen zoekend naar fietsen, in welke staat die zich ook bevonden,- als ze maar voort konden. Doch de dag verstreek en nog steeds waren geen Tommies te bespeuren. Nochtans kon Lucien Vervarcke langs zijn ontvangstpost horen dat alles best ging.

Op 4 september had het Geheim Leger zijn hoofdkwartier ingericht in de "Valencia" aan de Albertlaan. Kommandant Cremers had definitief de mobilisatie van alle beschikbare manschappen verkondigd. Te 17 u. was genoteerd dat de laatste Duitsers uit het Binnenhof en uit de Wilhelm II-Batterij weg waren. Wapens werden verzameld en de Polen die uit de Wehrmacht wegliepen werden daarbij actief. In de "Pavillon du Lac" was onder de bevloering van een vleugel een wapenopslagplaats ingericht geworden met medeweten van Jules Rombout, die aldaar een oogje in het zeil hield als huisbewaarder.

De dijk bij het Albertplein, doorkruist met loopgrachten en prikkeldraad, verderop een bunker

ALLES OF NIETS

De nacht van 4 op 5 september werd niet geslapen. Het wachten op "alles of niets". Zoals ons nog Roger Van Ceeteruyen zei :

- Het werd 5 u. in de morgen. Nu moesten ze toch komen. Ik snelde buiten. Er heerste een vredige kalmte. In het duister van de nieuwe dag drongen vijf schimmen langs de muur van het "Terminus Hotel", het geweer schietensklaar in de hand. De Tommies ! Ik naderde. Ontgoocheling. Het waren Duitsers op de dool, bang, vuil, beslijkt. Het was te laat nog terug te deinzen. Ik naderde. Ze verklaarden honger te hebben, de strijd beu te zijn. Ze vroegen burgersklederen. Mijn plan was vlug klaar bij de gelegenheid die zich aanbood : vijf soldaten zijn ook vijf geweren en de munitie erbij. Ik liet ze volgen. En ik zou horen hoe ze hun buik vol hadden van het hele gedoe. Zo bracht ik ze bij onze groep en ze lieten zich zonder het minste gemor ontwapenen. Onze chef Gust Hautekiet was voldaan. Deze krijgsgevangenen zouden we weldra kunnen uitleveren als de Geallieerden komen. Maar het zou weer avond worden. Toen werden nog een vijftal Duitse gevangenen binnengebracht. We zouden ze moeten verstoppen. Achter alles waren het deserteurs, zelf bang teruggevat te worden door de Wehrmacht.

Pierre Cremers
(1889-1974)
kommandant
Geheim Leger

En de Duitsers bleven aanwezig. In de nacht van 5 op 6 september stuitten de mannen van de Weerstand op een patroelje, die ze verplicht waren te neutraliseren. Het Geheim Leger verzaakte meteen aan de "Valencia" als hoofdkwartier en kwam in de villa "Bois Tordu" in het bos. Een komitee voor voedselverzorging werd op punt gesteld.

**Nooit
de
Bloed
Opgeven**

Eugène Mattelaer (1911)
Geneesheer-heelkundige,
opereerde tijdens insluiting
in noodhospitaal.

Dichter,
werd schepen en
burgemeester van Knokke.

Vanaf 5 september kon een noodhospitaal opereren voor eerste zorgen aan gekwetsten. De nodige schikkingen daartoe waren reeds vier maanden voorheen getroffen, medikamenten door het Rode Kruis bijeengebracht en in bewaring gehouden. Er werd beroep gedaan op dokters Mattelaer en Deckers.

Het zou nog enkele dagen duren vooraleer Knokke ging beseffen dat de bevrijding nog niet, "voor morgen" zou zijn.

Op woensdag 6 september poogde het Duitse 15e Leger door te breken over Beveland ten noorden van de Scheldedelta. Op dit ogenblik hield General von Zongen reeds met een sterke verdediging de lijn Leopoldkanaal, gedekt door de krachtige batterijen van de Scheldestellingen te Kadzant en Breskens. De Duitsers versterkten de toegang tot Zuid-Beveland met hun beste beschikbare troepen, tot het uiterste bereid. De Scheldemonding kreeg als het ware een stalen grendel om Antwerpen verder gesloten te houden voor de bevoorradingschepen. Een lange en harde strijd in het verschiet.

Eisenhower kon vervolgens zelf betreuren dat niet gelijktijdig met de inname van de Scheldestad, de opmars langs de oevers en de eilanden bij de stroom, gepaard ging. De onvermijdelijke zware veldslag voor de "Scheldt Pocket" tekende zich af.

De dijk, over de gehele lengte prikkeldraad en hindernissen